

EL KAZOVSKIJ (1950-2008)

A nagy hattyú ! The Great Swan, 1999

1. A hattyúk tava az orosz állami televízióban, a szovjet puccskíséret napján, amely végül a Szovjetunió bukását hozta, 1991. augusztus 19.

2. Rudolf Nureyev és Margot Fonteyn A hattyúk tava egyik előadásán 1967-ben

3. A Bourne-féle Hattyúk tava premijere az Egyesült Államokban az Ahmanson Theatre-ben 1997-ben. A hattyúk, valamint a két főszereplő. Fotó: Dee Conway

EL KAZOVSKIJ (1950-2008)

A nagy hattyú ! The Great Swan, 1999

Fa, olaj, tempera, vegyestechnika | Wood panel, oil, tempera, mixed technique, 168,5 x 138 cm
 Jelezve balra lent | Signed bottom left: El Kazovszkij
 Jelezve jobbra lent | Signed bottom right: El Kazovszkij
 Jelezve középen lent | Signed bottom center: A Nagy hattyú
 Jelezve hátoldalon | Signed on the reverse: El Kazovszkij "A nagy hattyú"

KIÁLLÍTVA | EXHIBITED:

! Nincs több titok! Gerő László nemzetközi művészeti gyűjteménye. Szentendre, FMC, 2018.
 ! Aulich Art Galéria Budapest, 2004.
 (En és a hattyúm, numbered on rear C4). Műcsarnok, Budapest, 2003.
 ! Emeletes képek. Szinyei Szalon, Budapest, 2000.

REPRODUKÁLVA | REPRODUCED:

! El Kazovszkij kalalógus, ed. El Kazovszkij. Műcsarnok, Budapest, 2003, 74.

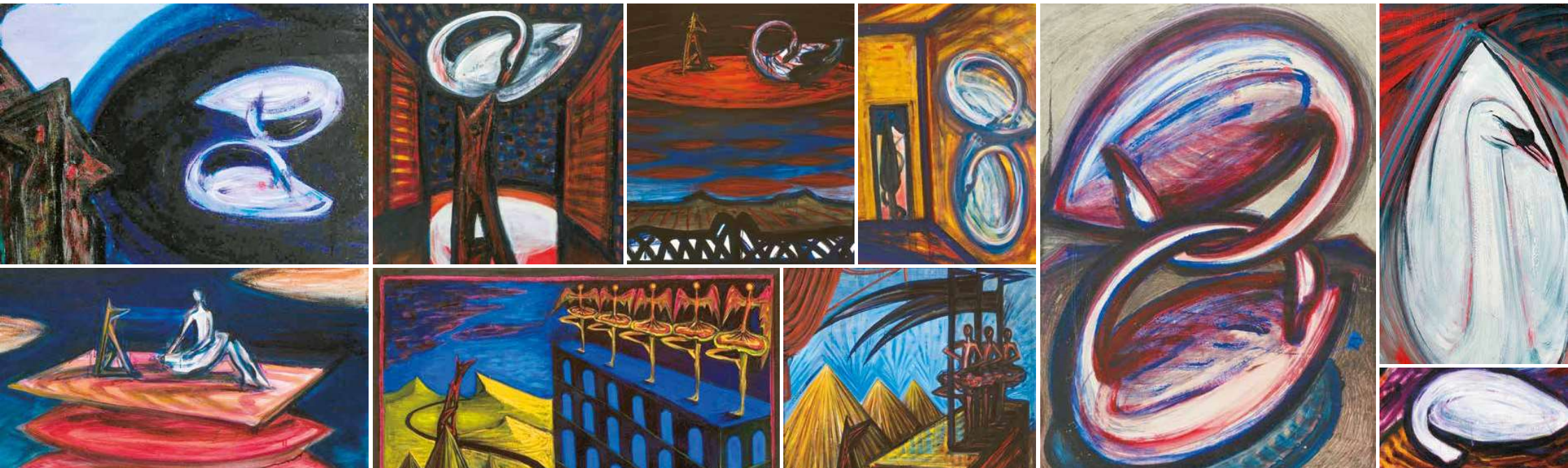
Kezdő ár | Starting price: 3 200 000 Ft / 8 333 EUR

Becsérték: 6 000 000 - 9 000 000 Ft

Estimate: 15 625 - 23 438 EUR

4. El Kazovszkij hatyúábrázolásai.
Képek forrása: VárfoK Galéria, museum-digital.org

El Kazovszkij a létezésre (az „összlét”-re) és egyben saját létezésére úgy tekintett, mint sorsként megélt életre, melyben folytonos harcok zajlanak: a társadalmi konvenciókkal, az identitással, a hagyományokkal, nemiséggel. Az „igazi párviadalt, tehát véres párviadalt az anyaggal mint energiával, az összlettel, azt nem a képen élem meg, hanem az az összlet. Amibe lehet, beletartozik valahogy a kép, de egyáltalán nem lényeges része” – mesélte egy interjújában. Nem véletlen vonzódott kisgyerekkorától fogva a különböző sorsmitológiákhoz, hiszen bennük nyilvánul meg legtisztábban a létezésnek a szélsőséges küzdelmei. A kép, a mű, a művészet eszupán lehetőség, nem út a megismeréshez, hanem

egyfajta rituális játék, amelyben időről-időre esély adódik a különféle párviadatok és sorsálapotok pillanatképszerű ábrázolására.¹ El Kazovszkij fokozatosan, a kiemelés és ismétlések segítségével alakította ki e mitológiai lét „színterét” (színpad, lépcső, sivatag, szakadók szőle, gúla totcju, mályüül-szűkülő terek) és szereplőinek (bálványok és totemállatok, a sóvárgó „Én” és a vágyott „Ő”) bonyolult viszonyrendszerét. Ebben a magánuniverzumban a kutya a legösszetettebb motívum, egy mágikus „vegyes állat”, amely egyszerre ragadozó és kiszolgáltatót. „Ez a »vándorállat« pedig játékos kedvű, néha pettyes és mézeskalács, néha szárnyas és más, mindenképpen gazdagabb, mint Kazovszkij egyéb motívumai, melyek az

önköreiben forgó emberiség állandósult, mitológiai létéből kilépni nem tudó képviselői: emberbálványok. A kutya az a világ, ami az ember bensejében a kaoszól még maradt, s így valóban őrző: a lehetőségeké ugyanis, amik egy másfajta – nem tárgyasító – világ létére utalnak. Az állat érez, szenved, játszik, kiszolgáltatót. Mondhatjuk: a kutya El Kazovszkij önarcképe. Vagy inkább ő maga. Ezért mágikus” – írja Keserű Katalin.² A kutya szinte képről képre vándorol a kozmikus terekben a vágyait megtestesítő bálványok és idolkok (Párkák, Szirének, Balerinák, Őrangyalok) után. Utóbbiak közös jellemzője, hogy androgünök és torzójuk drapériába tekert, karjaik kaszában, szárnyban végződnek vagy csonkák.

A hatyú csak a kilencvenes évek legvégén tűnt fel az életműben, noha előzményei megtalálhatóak a szirén alakjában (mindkettő veszélyes csábító és áldozat), formailag pedig az ovális- és orsóalakokban, tojásban, olykor felhőkben, lák koronájában. Megjelenésének közvetlen okaként Matthew Bourne koreográfiájával rendezett, *A hatyúk tavát* szoktlák említeni, melynek első bemutatójára 1995-ben került sor, és hatalmas világsiker lett, egyben a legnépszerűbb óta játszott baletteladás. Kazovszkij léltucalnál löbbször állta a művel, elvarázsolta a löszereplő, Adam Cooper alakja, valamint az új megközelítés a Csajkovszkij zenéjére írt darabhoz. Kazovszkij még egy magyarázó-kommentáló versciklust is írt, melynek 9. hatyú-kupléjában olvasható

Cooper leírása: „*E ritka szép / madár, noha londoni büszkeség, / bárhol fellép, önmagát osztva szét. / Tánca kaloda, nincs kiút. / Mély tudatalatti kút*”. A Bourne-féle balett újszerűsége az volt, hogy a hatyúkat (és az egész darabot) férfi táncosok játszották, ezáltal még inkább kiélezve a saját testben munkáló idegen identitás konfliktusát.³ A hatyú és A hatyúk tava természetesen más történeteket, eseményeket is aktivál, a rituális játék erőterébe hív. Mint Léda-történetét, az Andersen-mesét, az orosz balett hagyományait, külön hangsúlyozva, hogy a szovjet puccskísérlet idején, 1991. augusztus 19-én, a tankok helyett a szovjet állami tévében és rádióban *A hatyúk tava* ment. *A nagy hatyú* (1999) című kép

hatyúbalerinája szárny nélkül is képes a fellegekig ugorni, ami visszatartja, az a kötél, amely torzóját behálózza, és szó szerint a „földhöz köti”, kísértéként lebeg felette. A balerina alatt, egymással szemben ül két vándorállat piros, illetve fekete kontúrral, egyikük vágyódva tekint a táncosra, míg a másik elfordul tőle. Mellettük mintha lúzrakáson, a purgatórium kapujában ülne a szárnyas szlinox (Őrzőállat), aki a kutyákkal egy méretű, de fölülük magasodik. A hatyú felbukkanása az életműben, kiválóan mutatja, hogy miként tudott El Kazovszkij magánmitológiája újabb jelentéstartalmakkal bővíteni, valamint a régieket átalakítani, újraértelmezni.

FÖLDES LÉNA

¹ Keserű Katalin: A kép mint „stilizált párviadala” (El Kazovszkij). In: *Tiszatáj* 2013/11., 57-68.
² Uő. 57.
³ Csehly Zoltán: Mindig hatyú. In: <https://www.kalligramoz.eu/Kalligram/Archivum/2013/XXII.-evf.-2013.-marcius/Mindig-hatyuy>